

OPONENSTKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

na téma

KOGNICE A RITUÁL: APLIKACE WHITEHOUSEOVY TEORIE MODŮ RELIGIOZITY NA ŽIDOVSKOU RITUÁLNÍ PRAXI KOMUNITY BEJT PRAHA

Autorka: Bc. Dominika Šimlová

Vedoucí práce: ThDr. Jiří Gebelt, Th.D.

Kolegyně předložila poměrně zdařilou práci interdisciplinárního charakteru, v níž se snoubí poznatky získané z oblasti obecné religionistiky a židovských studií (zde především liturgie), jež jsou aplikovány na výzkum religiozity pražské židovské semi-konzervativní komunity Bejt Praha.

V centru zájmu kolegyně stojí teorie modů britského sociálního antropologa a jednoho z předních představitelů kognitivní vědy o náboženství Harveye Whitehousea, který se pokouší ve své teorii modů osvětlit roli rituálu v procesech skupinového sdružování a v evoluci komplexnosti společenského života. Formuluje přitom dva mody rituálu: jeden je imagistický, v němž kolektivní rituály jsou méně časté, avšak s vysokým emocionálním nábojem, a jež přispívají k semknutosti komunity. Druhý označuje za doktrinární. V něm se rituály opakují častěji, vyznačují se menší emocionalitou, obci umožňuje se rozšiřovat a nabýt stabilní podobu, co se týče jejich představ a praxe.

Celkově je práce nepochybně dobře strukturovaná. Kolegyně postupovala zvolenou metodou a jejím prostřednictvím splnila vytýčené cíle. V závěru poukazuje na meze aplikovatelnosti Whitehouseovy teorie modů na studovaný předmět. Způsob argumentace je poměrně jasný a poutavý. Je nutné podotknout, že autorka využila poměrně rozsáhlý fond literatury, cca. 70 titulů, převážně v anglickém jazyce, ačkoliv výrazná část titulů je religionistická a jen menšina judaistické provenience. Po formální stránce je práce také vyhovující. Obsahuje všechny náležitosti a poznámkový aparát je veden řádným způsobem.

Srdce kolegyně nepochybně bije pro religionistiku. To vyplývá z úvodních kapitol práce, ve kterých čtenáře seznamuje s problematikou kognitivní vědy o náboženství jako poli, na němž se setkává řada různých disciplín, např. dnes tolik oblíbené neurovědy, která si v poslední době razí cestu také do teologie (viz např. Eugen Drewermann, *Atem des Lebens: Die moderne Neurologie und die Frage nach Gott*)

Jisté výtky by bylo možno vznést na adresu metody aplikované autorkou. Domnívám se, že konkrétní poznatky nabyté v komunitě Bejt Praha měla autorka více korelovat se znalostmi o bohoslužebném životě a religiozitě reformního nebo konzervativního judaismu jako takových. Židovství je „náboženstvím knihy“ par excellence, tj. kodifikovaného „slova“ v podobě autoritativních textů a pevně stanovené liturgie, a takto z povahy věci samé tíhne k

doktrinárnímu a rutinnímu modu religiozity, která se primárně opírá o sémantickou paměť. Toto se týká také reformního a konzervativního proudu judaismu, které navíc sdílejí řadu prvků liturgické estetiky mainstreamových protestantských církví. Toto se projevuje i v onom „nudivému efektu“, o kterém kolegyně referuje (v populární kultuře komicky ilustrovaném na postavě Homera Simpsona jako notorického spáče v kostelní lavici). Je otázkou, zdali tzv. „náboženství knihy“ již svou vlastní povahou nepotlačují projevy imagistického modu religiozity, který se více pojí s epizodickou pamětí a hlubokým až extatickým prožíváním. Harvey Whitehouse toto studoval na stopách, jaké zanechala křesťanská misie na místních kultech v Papui-Nové Guineji (*Arguments and Icons: Divergent Modes of Religiosity*). Vrátili-li se na půdu židovství, pak bychom např. mohli interpretovat vznik chasidismu jako „znovuzrození“ svého druhu modu imagistické religiozity a poznatky, které by kolegyně získala v chasidské komunitě, by ve světle Whitehouseovy teorie opět vypadaly jinak.

Nedostatek korelace nabytých informací v komunitě Bejt Praha s širším kontextem religiozity směrů reformního a konzervativního judaismu je cítit i v pojednání otázky expanze za účelem získání nových členů, kterým je charakterizován doktrinální modus religiozity. Chybí-li tento moment v komunitě Bejt Praha, souvisí to nepochybně se specifickou situací českého židovstva. Závěry výzkumu v obdobné komunitě v USA by opět byly jiné. Vzhledem k početné asimilované židovské populaci, se téměř všechny proudy judaismu v USA zabývají tzv. „outreach“ aktivitami. Zde je nutno dodat na okraj, že se komunita Bejt Praha dostala do širšího povědomí pražského kulturního života prostřednictvím organizací koncertů.

Ve svém popisu liturgického života komunity, autorka se vůbec nezmiňuje o kázání či krátké promluvě pronesené kantorem resp. jiným členem komunity (příp. o alternativních formách náboženského vzdělávání), které je jedinečným komunikačním prostředkem předávání učení a utužování identity náboženské obce. Kolegyně mohla detailněji objasnit postavení kantorů ve studované komunitě, která měla nějakou dobu i hostujícího rabína z USA.

Problémové je přejímání anglických výrazů, které v češtině mají zcela jiný význam. Takových přehmatů se kolegyně v práci dopouští poměrně často, např. slovo „agent“, „pacient“. Někdy kolegyně nepřilíživě formuluje celé věty, ve kterých se tyto přehmaty objevují.

Práci hodnotím známkou **1-2** a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze, dne 12.9.2018

Mgr. David Biernot, Th.D.